

21. gadsimta latvieša sejas izteiksme

Ja tā padomā, 21. gadsimta latvietis salīdzinoši ir pavisam zaļš jauneklis, kas tikai nesen nomainījis bērna skaisti naivo smaidu pret nopietnāku un visnotaļ bravūrīgāku sejas izteiksmi. Ja iepriekš viņš līdzīgi zīdainim no Rozentāla gleznas "Zem pilādža" mātes skavās pētīja 20.gs. rūgtās sērmūkšļa ogas, nu jau pats gatavs stādīt savu likteņa koku, gaidot tā augļus. Pašpārlicinātība, kas tīri vai iezīsta ar brīvības pienu, nenoslēpjami atklājas ikvienā skatienā, kas liegi un nepiespiesti plūst pāri apkārtnē, meklējot sev interesējošo. Jā, ieraudzīt, nevis tikai akli skatīties, šaudot ačteles šurpu turpu, šodienas latvietis iespēj labāk nekā mūsu senči, tomēr, kas vēl paslēpies aiz jauneklīgās sejas?

Cilvēks aug teju kā koks, saknes izaug no zemes, kas bagāta eksistencei nepieciešamajām vielām, bet, tikko asns izaudzis cauri augsnes virskārtai, tam nākas iemācīties sadzīvot ar lietu, vēju, sauli. Tā, savstarpēji mijiedarbojoties visiem apstākļiem, kociņš arī aug. Kurš kļūst par nīkuļojošu purva priedi, kurš par diženu ozolu, atkarīgs tikai no tā, cik stipras mūsu saknes un cik labvēlīga vide, kurā dzīvojam. Saka jau, ka bērns ir savas ģimenes spogulis, protams, tik ilgi, kamēr iemācās uzlikt masku, taču nemelosim, ka šis tas no 20. gadsimta vērojams arī mūsaiķu jaunatnes portretā. Piemēram, padomāsim, cik ļoti mums patīk nolaist uzacis, saraut nāsis, iekost lūpā, līdzinoties trīs nelaimīgajām vecenēm no Kazaka gleznas, lai sūdzētos par visu, kas neļauj dzīvot, – politiķiem, augstajām degvielas cenām, kaitinošajiem kaimiņiem, slinkajiem bērniem, laikam jau iepriekš esam dzīvojuši tik slikti, ka vēl tagad daudzi nav atvēruši acis, lai ieraudzītu, ka pēdējā verdzības epoha beidzās pirms 28 gadiem. Patīk vai nē, bet visaptverošā negāciju, vaimanu un nopūtu rezonanse, iesvārstījusi arī 21. gadsimta latvieti, iearot manāmas grumbas šķietami bezrūpīgajā seja. Arī pakalpīgi vēl esam pārlietu daudz, protams, mužniekiem rokas vairs nebučotu, bet mugurkauls pilnīgi iztaisnojies arī nav, te mierina tikai doma, ka situācija uzlabojas ar katru nākamo paaudzi. Paskatieties, cik bieži bērni pārauguši savus vecākus, tā nav evolūcija, tie ir pašlepnuma izcīnītie centimetri. Jā, 20. gadsimts latviešiem bija gana smaga nasta, tomēr pagātnes baku radītās rētas ne tikai sadzijušas, bet arī izzudušas no daudzām šodienas latviešu sejām. Te rodas jautājums, kas nācis vecā vietā?

Varbūt 21. gadsimta latvietis nemaz nav tik zaļš, kā šķiet pirmajā brīdī? Galu galā, kas ar saviem pirmajiem, mazliet neveiklajiem soļiem iegāja Eiropas Savienībā, kas krīzes laikā iemācījās atteikties no rotaļlietām, jo ekonomika bija pārkarsēta, vai, kas tagad jau ar nopietnu skatu raugās uz politisko un sociālo vidi mums apkārt? Smaids ir kā durvis uz sirdi, un pēc prieka, kas spējis pacelt lūpu kaktiņus uz augšu, veidojot, ja ne pilnīgu, tad vismaz daļēji pilnu smaidu, varam spriest, ka arī iekšienē esam kļuvuši atvērtāki. Jaunā audze, kam lemts dzīvot šī gadu simteņa griežos, ir kā saprotošāki, tā iecietīgāki pret jaunumiem, kas gluži vai bangām līdzīgi skalojas no vecās Eiropas Baltijas krastos. Nedaudz konservatīvi nopietnās, skulpturāli perfektās, teju vai taisnā līnijā saviktās lūpas, kas bija tik raksturīgas vecajai arāju ciltij, nu, no jauna uzplaukušas 21. gadsimta latvietī, kas, piedalīdamies Erasmus+ projektos, ar pilnām ceļa somām šiverē pa visu Šengenas zonu kā savu kabatu. Pasaulē zināšanu daudz, tas fakts nenoliedzams, tomēr tikai izglītots cilvēks var būt labs pasaules pētnieks, kā teica Auseklis: "Man jāiet(i) skoliņā(i), Gudras ziņas iekrāties, Pieaugt tautas mīlestībā, Īstā gara brīvībā." Pretējā gadījumā kungs mājās var palikt par kalpu pasaulē.

Vecais, skumjais, bēdu pilnais gadsimts aizgājis, ieradies jauns un cerību pilns, vilkdams otas triepienus cilvēku portretos kā izsmalcinātās gleznās, tomēr pat vislabākajam virtuozam gadās pa neuzmanīgam triepienam izcilā mākslasdarbā. Tā arī 21. gadsimta latvieša sejā pavīd šis tas izklaidīgs. Plakstiņi mazliet noslīdējuši, naktis pie telefoniem pavadot, bet dubultzods izaudzis, Hesburger fastfūdiņus ēdot. Slinkums arī snauž ausu galos, vērodams, cik maigi tehnika tiek galā ar problēmām. Nekļūt izklaidīgiem savā pārticībā un izklaidīgiem ērtībās, tas ir svarīgs uzdevums, tāpat kā neaizmirst grāmatās arī ik pa laikam ieskatīties, lai nesanāk, ka perfekti nogrimētā seja izskatās komiski pret smadzenēm, kur tikai viena, un tā pati, ar cirvi cirsta, rievā.

Un tomēr, vai 21. gadsimta latvietis, būdams vēl tikai knaps pilngadnieks, jau nepiedzīvo vairāk, kā desmitiem iepriekšējās paaudzes kopā ņemot? Internets, brīvības iespējas un kārdinājumi, ES, sociālie tīkli, jaunumi tepat aiz ekrāna... Cik gan daudz senču spēka aizgājis, lai veltu šo milzīgo dzīves attīstības akmeni uz priekšu, un tagad, kad tas neapstādināmi sācis ripot pa nogāzi, atliek vien ķerties tam klāt, lai neatpaliktu. 21. gadsimta latvieša seja ir vēl gana svaigs veidojums, kam tikai iezīmējušās centrālās aprises, bet īstie sejas vaibsti atklāsies, ejot cauri visiem gadsimta pārbaudījumiem. Vienu gan var teikt droši: jādzīvo būs ātri, bet pārdomāti, pretējā gadījumā 21. gadsimta latvietis var izpelnīties arī kādu asāku pliķi pa vēl tik jauneklīgo seju. Bet visprātīgāk tomēr ir mācīties no pagātnes kļūdām un Padega gleznas, nepieļaujot, ka Madonnai kādreiz atkal nākas izvilkt ložmetēju.